

CSAPÓ IDA

„AMI MEGVAN, AZT ŐRIZD”

Beszélgetés Melega István grafikusművésszel

MELEGA ISTVÁN 1935-ben született az erdélyi Máramarosszigeten. 1952-1980 között Nagyváradon élt. Tanulmányai befejeztével 1963-tól a nagyváradi „SINTEZA” vegyigyárban dolgozott grafikusként. 1980-tól él Magyarországon, 1984-től Nagykanizsán. Szellemi szabadfoglalkozású.

Több kollektív tárlaton vett részt. Önálló kiállításai 1959-től voltak Nagyváradon, Magyarországon pedig Debrecenben, Zalaegerszegen, Nagykanizsán, Nagykőrösön, és Ausztriában.

Kiállításain az alkalmazott és képgrafikák mellett kisplasztikákkal is jelentkezett. Művei többnyire hideg, geometrikus formarendszerbe komponált konstruktív alkotások. Eleganciájuk gyakran mérnöki tervekre emlékeztet, melyeket csak néha old fel egy-egy kevésbé elvont, organikus képzetet is keltő motívum. A képzőművészetén kívül fotóval is foglalkozik.

Jobban látni nappal, amit szeretne megmutatni, invitál Melega István, merthogy nem mindegy, milyenek a fények; a beálló szürkület már rontja az összhatást. A hófehér falú kis szobában a nagykanizsai tízemeletes tetején lévő műteremlakásban nézegetem alkotásait. A csodálatos színeket visszaadó, olykor erotikus hangulatot keltő képcsodákat, a lebegő varázsú pasztelleket - még a keretezésük is gyönyörű. Fantasztikus, ahogy az egyik felvételen él a málna „málnasága”, de Melega Istvánnál más jelentése van egy trombita polírozatlan réz-színének vagy női hasra vetülő ámyékának, ám még a zab- vagy a búzaszemnek is. A szépség egyértelműségével azonnal megragadja az embert, és fogva is tartja jó időre a magas fokú igényesség. Van olyan fotó, amit hétszer bontott ki a keretből, mert olyan sokára tudta csak eltüntet

ni a ragyogó feketén újra meg újra meglepedő porszemeket.

- Az életem nagy részét tervező grafikával töltöttem. És az nagyon kemény, nagyon határozott műfaj, formálisan tényleg alkalmazotti. Többnyire megbízóktól függ az ember, és bizonyos mértékig megalkuvás kérdése, hogy csináljuk, mint csináljuk. Ez külön világ, de nagyon szép tud lenni... Rengeteg fiktív alkalmazotti grafikát készítettem - kiállítási plakátokat, színházi jellegű dolgokat, amik mögött nem volt megrendelő. Valahogy próbáltam kibújni a feszes keretkből. Így jött a szobrászattól, a kisplasztikától az akverellen át a pasztellig sokminden.

- Azt mondják, nem véletlen, ha valaki pasztellt csinál...

- Ezt hogy érti?

- Mindenkinél más, hogy milyen műfajhoz érez vonzódást, miben tudja leginkább kifejezni magát.

- A vizek partján éltem, a Tisza és az Iza ölelésében. Persze, hogy odahúz a szívem. A pasztelljeim ezért is vízi meg téli képek... Nem, akinek nincs két forint a zsebében, akkor az, akinek öt forintja van, azt tesz vele, ami neki tetszik. Mese, hogy ma polgárságot akarnak. Ez a látszat, hiszen mindent széjjel vernek az iskolarendszertől kezdve a hagyományos dolgokig. Ha a paraszt annak idején négy elemi járt, azzal élete végéig elélt, mert a négy elemi a néptanítótól, az valóban négy elemi volt.

- Ebből a valóságból igyekeznek tehát kilépni?

- Ezekben az alkotásokban érzem jól magam. De nem úgy, hogy megcsinálom az én váramat, mert mi a fenének? Erre nincs szükség. Ettől az egészségtől én tulajdonképpen szenvedek... Egyszerűen nincsenek barátaim, nem azért, mert nem tudok barátkozni. Más világot élünk, mások még a barátságra vonatkozó értékrendek is. Ameddig segítsz, addig ;... SKr barátok vagyunk, ha nem segítsz, akkor le vagy ejtve, el vagy intézve... A barátságok nem anyagiakon múlnak. Talán a mély barátságok valóban gyermekkorban kötődnek, de az nem igaz, hogy harminc-, negyven-, ötvenévesen ne lehetne jó barátságokat kötni. Olyanokat, hogy bármikor fel lehessen menni a másikhoz, ne kelljen előre bejelentkezni, számon tartani, ki van soron? Ha rosszkor érkezem, azt úgyis megérem, és már el is tűntem... Tán zárkózottabbak itt az emberek, mint az erdélyi falvakban. Haverságig többekkel eljutunk, tovább nem. Igyekezem ezt tiszteletben tartani.

Referencia-albumát nézegetve sok-sok ismerős emblémával, logóval találkozom, még szörpös címkével is. Közös jellemzőjük az ötletességen túl az igényesség.

- Amikor Nagykanizsára kerültem, rengeteg cégnek terveztem logót, egyebeket, de dolgoztam Debrecenbe, Nyíregyházára, Budapestre is. Az alkalmazotti grafikai vonal időközben teljesen leállt, az utolsó védjegyem három évvel ezelőtől. A kis cégeknek nincs pénzük, és sokaknak cégjelzésként megfelel valamilyen ákom-bákom. A nagyok esetében pedig minden készen jön az országba, no meg elárasztottak bennünket a számítógépek is. Nem haragszom a technikára, de menekülés ez... Bár ez az abszolút másik véglet, mert az alkalmazotti grafikáimhoz képest a pasztellek annyira lírikusak! Rétfalvi Sándor, a szobrász az utolsó egyéni kiállításom megnyitóján frappánsan fogalmazott.

Azt mondta a pasztelljeimről, hogy azért van valami a papíron, hogy az ne legyen üres. Nekem ez roppant tetszett. A fotóval is így vagyok: nem a dokumentáció, a szociográfia a lényeges számomra. A képi fotográfiát, a megrendezett dolgokat, az általam fénygrafikának nevezett műfajt szeretem. Ahol valami megpördül, s nem az, ami... A fény, az árnyék játéka a fontos, Nagyfilmes géppel dolgozom, a makró-felvételeim műfényes filmre készülnek. A fotók cyba-chrome-k, tehát diafelvételtől nem papírra, hanem műanyagra készülnek a másolatok. Az Interpresszel laboráltatok... A papírképek laborálásához találtam itt helyben egy fiatalembert, aki nagykarolyi születésű. Amikor ő dolgozik a laborban, akkor ott vagyok vele... Hogy hogy néz ki Julcsa néni vagy Erika a valóságban, az nekem nem érdekes. Az úgynevezett koncepcionális vagy másképpen fogalmazva akreatív fotográfiát kedvelem. Nem dokumentálni akarok. Rendszeresen járok ugyan a Kanizsa Fotóklubba, de nem tartom magam fotográfusnak.

Pontosabban fotó-gráfus vagyok, mert az eredeti hivatásom, a grafika felől közelítem meg a témáimat, tehát inkább fotógrafikus vagyok.

Máshogy látom, nézem a világot, nem a szociofotó megközelítéséből. Legszívesebben behúnyt szemmel járnék, mert nem szeretem látni, ami körülöttem van. Erdélyből jöttem, tizenöt évvel ezelőtt, ami akkor nézett ki úgy, ahogy mi most kinézünk. Ami elől menekültem, az ért utol. A korupció, a nemtörődömség, a vagányság, a mindenki eltaposása...
- A lelketlenség?

- Az meg pláne! Egy csomó minden el van rohadva. Az utaktól, az épületekig, az ember lelkéig... Hogy ezt tudatosan csinálják-e, nem tudom... Most nincs kommunizmus, de a melós megint melós maradt, és azt csinálnak vele, amit akarnak. De abban a pillanatban, ha az emberek rosszat csinálnak, az borzasztó. Amiért haragszom az az, ha horribilis összegeket adnak ki pocskék munkáért. Ez lehet csúnyán megépített ház, bármi. Nem véletlenül tartják, hogy a pénz nem mindig jár együtt az ésszel vagy a jó ízléssel.

Három-négy éve elsősorban a képi fotográfiából, illetve az alkalmazotti fotográfiából élek. Az utóbbin tárgy-fotózást kell érteni színes diára, amit különböző megbízók-például bútorgyár - rendelnek meg. A képi fotográfia esetében például a közelmúltban többünket felkértek, hogy egy iroda-átadásra készítsünk felvételeket. Egy hat képből álló blokkot állítottam ki, amit úgy, ahogy volt, megverték.

Vannak, akik azt mondják, ha egy művész eladja magát, az prostitúció. Egy fené! Olyant kell csinálni, olyan színvonalon, ami nem prostitúció. Lényegében mindenki eladja magát, aki egy vállalatnál dolgozik. Miért lenne prostituált egy orvos, ha a szellemiségét eladja a munkájában a kórháznak, ahol éppen alkalmazott? A fotókból tényleg többet nem csinállok, így az egyediségük megmarad.

- Milyen az alkotás folyamata? Van egy ötlet, ami el kezd nőni, és hozzálat megcsinálni?

- Nem, nem. Teljesen készen megvan az agyban. Abszolút látom. Enélkül neki sem állok.

- Amit előzetesen lát, mindig meg is tudja valósítani?

- Meg. Mert csak olyannak állok neki. Hogy mondjam? Önmagamot felkészítettem arra, hogy amit vállalok, azt végig is tudjam csinálni. Nem azt mondom, hogy nem kísérletezem. De volt mindig annyi rafinéria bennem, hogy megpróbáltam mások hibáiból tanulni. Ha valaki elesett, akkor megnéztem, hogy miért esett el, azaz megkerestem: mi volt ennek az oka? Mindezt azért, hogy velem lehetőleg ne forduljon elő, hogy tanuljak mások tévedéseiből. Amióta megszülettem, mindig a rajz érdekelt. Anyám tanítónő volt nagyon jó rajzkészséggel és jó pedagógiai érzéssel megáldva, mert nemcsak tanított, nevelt is. Apám könyvelő volt, ő viszont hihetetlen precizitással és maximalizmussal rendelkezett.

- Ahogy elnézem, ezt a kettőt sikerült kombinálnia önmagában.

- Igen, de emiatt én a mai napig is sokat szenvedek. Borzasztó maximalista vagyok elsősorban önmagammal szemben, de nem tudom levakarni magamról, hogy ugyanezt másoktól is ne várjam. Nem szertem, ha veszek valamit az üzletben, és azt úgy hajigálják elém. Az ár fedezze az értéket, és a produktum tökéletes legyen. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy én tökéletes vagyok, hiszen mindenki tanul, a pap is holtáig... De igénye legyen az embernek. Tanulja meg, amit csinál. Biztosan van százezer jobb grafikus nálam a szakmában, de mindig úgy érzem, hogy amit csináltam, amiatt nem kell elbűjjak a föld alá. A Fotóklubban is általában kérdezek. Ha tudok valamit, azt leteszem az asztalra. Tudom, hogy nem nézek ki hatvannak, de hát elmúltam annyi. Ha valaki ebben a korban a szakmáját nem tudja, akkor gond van. Az szerencsés, ha egy szakma hivatássá vált, mert igazából akkor tud jól működni. Ha egy pék azért dolgozik, hogy több legyen a pénze, „kenyeret keressen”, akkor belőle sosem lesz igazi pék, és nem érdemes tőle sem-

mit sem venni, mert az olyan is lesz. Bizonyos szempontból nekem valóban könnyebb fotografálni, mert a képi világom készen van, ezért kevesebb a buktatóm. A baj ott van, ha szellemileg nem vagyok valamire felkészülve, vagy nincs hozzá megfelelő technikai felszereltségem. Mindig próbáltam a legjobbakról ellesni dolgokat. Rengeteget másoltam, hogy a rajzkészségemet fejlesszem. Zichyt a mai napig bámulom, ő magyar Dürer vagy Leonardo. Persze mindig többet és többet szeretnék.

- Hogy került Nagykanizsára?

- Nyolcanban jöttem át Nagyváradról, s eleinte Pesten dolgoztam, de nem volt lakásunk. Amikor jött a kanizsai lehetőség, megpályáztam. Tizenegy éve élünk itt, és azt hiszem, már itt is maradunk. Nincs bajom a várossal, senkivel. Az más, hogy nem azt a világot hoztam magamban, ami itt van, de engem nem hívtak, hanem jöttem, ezért kutyakötelességem alkalmazkodni, illetve elszenvedni, ami ér.

Ha pedig nem tudom, akkor tegyek róla.

- Végül is hogy érzi magát a saját bőrében?

- Lelkileg kiegyensúlyozott vagyok, nincsenek nagy problémáim. Persze apró-cseprő gondjaim nekem is akadnak.

Úgy gondolom, ha olyan mércét állítok fel magamnak, amit nem tudok átugrani, akkor biztos bukfcen lesz a vége. Ha már az elején látszik valamiről, hogy nem tudom megvalósítani, akkor azt nem kell vállalni. Ez lehet bármi. Le kell a kőről szállni, és racionálisan kell gondolkodni. A zsidó azt mondta, hogy ami megvan, azt őrizd. Attól le-

jobb nem szabad menni, mert akkor jön a csúszda. És csúszni lefele nagyon lehet, fölfelé menni sokkal nehezebb. Ráadásul minél nagyobb a csúszás lefelé, annál nagyobb a sebesség, és annál nehezebb a fékezés... A fontos, hogy egészség legyen. Nem azt mondom, hogy nem lenne jó jobban állni egy kicsit anyagilag... Egy nagy vágyam volna. Egyszer talán... Mindig érdekelt a hideg világ. De fönt, igazán fönt északon. A finnek például. Úgy érzem, ott még minden steril. Keményebb az ottani világ, és ettől melegebbek az emberi kapcsolatok. Valahogy fordítva működnek a dolgok: az egymásrataltságot összereteli az embereket, ha nincsenek falkában, éhen halnak.

Egy csomó dologgal úgy vagyok, mint a boldogsággal meg a nagy nyérésekkel. Azt hallottuk gyerekkorunkban, hogy hatalmas, nagy a szerelem. A nyavalyát! Csak annak tűnt. Mert kicsik voltunk, s onnan minden óriási lehet. Nem nagyokat kell nyerni, aprókat. És abból meglesz a nagy.

